

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשע"ח, 2018
מספר השאלון: 011282
שם התלמיד/ה: _____

עברית: הבנה והבעה

הוראות לנבחן

- עברית: הבנה, הבעה ולשון
הוראות לנבחן
א. משך הבחינה: שתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון — הבנה והבעה — 60 נקודות
פרק א: הבנת הנקרא — 35 נקודות
פרק ב: הבעה — 25 נקודות
חלק שני — לשון: תחביר ומערכת הצורות — 40 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
(2) לכתוב טיוטה אפשר להשתמש בעמודים האחרונים (19–20) של השאלון.
ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

חלק ראשון — הבנה והבעה (60 נקודות) / פרק א: הבנת הנקרא (35 נקודות)

לפניך שני מאמרים. קרא אותם וענה על השאלות בשאלון המחברת המצורף.
קרא את המאמרים 1–2 שבנספח המצורף, וענה על השאלות בפרקים שלפניך.
בפרק זה ענה על כל השאלות 1–4.

1. (6 נקודות)

הבא שתי דוגמאות מתוך מאמר 1 למיזוג סגנונות בתחום המוזיקה הישראלית.

דוגמה 1: _____

דוגמה 2: _____

2. (9 נקודות)

א. מהי הטענה העיקרית של מאמר 1?

הקף את התשובה הנכונה.

— המוזיקה המזרחית מושמעת כיום בכל תחנות הרדיו.

— המוזיקה הישראלית היא בתהליך של שגשוג ופריחה.

— סוגת הזמר העברי התרחבה מאוד במהלך השנים.

— תוכניות המציאות משפיעות על המוזיקה הישראלית.

ב. הוכח את קביעתך מתוך המאמר (תוכל להעתיק עד שני משפטים מתוך המאמר).

3. (10 נקודות)

א. על פי מאמר 2, כיצד הצדיקו יוצרי המוזיקה המזרחית את שאיפתם להביא את המוזיקה שלהם לקדמת הבמה בישראל?

ב. מהי עמדתו של כותב מאמר 1 בנוגע למעמדה של המוזיקה המזרחית בישראל?

הסבר את תשובתך.

4. (10 נקודות)

א. לפניך ארבע שאלות. הקף את המספרים של שתי השאלות שיש עליהן תשובה במאמר 2.

(1) על סמך מה נקבעת החשיבות של מוזיקה פופולרית?

(2) מה הם המקורות של המוזיקה המזרחית?

(3) מה הם המקורות המוזיקליים של שירי ארץ־ישראל?

(4) האם המוזיקה המזרחית מושמעת גם בשאר מדינות אגן הים התיכון?

ב. על פי מאמר 2, ענה על שתי השאלות שהקפת.

חלק ראשון — הבנה והבעה / פרק ב: הבעה (25 נקודות)

בחר באחד מן הנושאים 5–6, וכתוב עליו מאמר בהיקף של כ-300 מילים לפי ההוראות.
תוכל לכתוב טיוטה בעמודים 9–10.

5. (25 נקודות)

בשנים האחרונות השירים שמייצגים את ישראל באירוויזיון הם בשפה האנגלית.
כתוב מאמר טיעון, ובו דון בשאלה אם את השירים המייצגים את ישראל בתחרויות בין-לאומיות צריך לשיר
בשפה העברית או בשפה המובנת לקהל הרחב בעולם. נמק את דבריך.

6. (25 נקודות)

בחברת בני נוער מי שמתלונן על חברו נחשב "מלשן" ומסתכן בנידוי חברתי.
כתוב מאמר טיעון, ובו דון בשאלה מה הם גבולות הנאמנות בין חברים. בכתבתך תוכל להתייחס לדיווח על
מעשי אלימות, שתיית אלכוהול, נטילת סמים ועוד. בסס את דבריך על ניסיוןך האישי ועל ניסיון חבריך.

חלק שני — לשון: תחביר ומערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה שש שאלות: שלוש מתחום התחביר (7–9) ושלוש מתחום מערכת הצורות (10–12).
ענה על ארבע מן השאלות 7–12. (לכל שאלה — 10 נקודות)
בשאלות שתבחר, ענה על כל הסעיפים.

תחביר

7. (10 נקודות)

- לפניך ארבעה משפטים. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- (1) אומנם על תוכניות המציאות המוזיקליות נמתחה ביקורת קשה, אך בזכותן עלתה המודעות של מערכת
החינוך לחשיבות הרוק הישראלי. _____
- (2) יוצרי המוזיקה המזרחית רוצים שהציבור יראה במוזיקה שלהם מוזיקה ישראלית. _____
- (3) שירי ארץ-ישראל מייצגים תפיסה הרואה את הישראליות במונחים של בדלנות מקומית. _____
- (4) זה יותר משלושים שנה מתנהל ויכוח על אודות הערך התרבותי של המוזיקה המזרחית. _____
- א. ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו: פשוט, מורכב, איחוי (מחובר).
אם המשפט מורכב — תחם בו את הפסוקית וציין את תפקידה התחבירי.
- ב. במשפטים (1) ו-(2) ציין את כל הנושאים והנשואים.

8. (10 נקודות)

לפניך ארבעה משפטים מורכבים.

- (1) אף על פי שנמתחה ביקורת על תוכניות המציאות המוזיקליות, הן זכו לאחוזי צפייה גבוהים מאוד.
- (2) לעיתים קרובות זמרים ישראלים שרים באנגלית מאחר שהם מתכננים קריירה בין־לאומית.
- (3) אירועים מוזיקליים רבים נערכים באיצטדיוני ספורט כדי שקהל רב יצפה בהם.
- (4) להקת כוורת התפרקה סופית לאחר שסיימה את הופעתה בפארק הירקון בקיץ תשע"ג.

א. בכל משפט תחם את הפסוקית.

ב. קבע את הקשר הלוגי בכל משפט.

משפט (1): _____

משפט (2): _____

משפט (3): _____

משפט (4): _____

ג. לפניך משפט נוסף.

החשדות נגד הזמר הידוע לא הוכחו, עם זאת שיריו אינם מושמעים ברדיו עוד.
לאיזה מן המשפטים (1)–(4) יש אותו קשר לוגי כמו הקשר הלוגי שבמשפט זה? _____

ד. לפניך משפט.

יוצרי המוזיקה המזרחית הודיעו שהם לא יוותרו על דרישתם שהמוזיקה שלהם תיחשב מוזיקה ישראלית לגיטימית.
המר את המשפט הנתון במשפט במבנה של דיבור ישיר.

9. (10 נקודות)

לפניך משפט ובו שלושה שיבושים מתחום התחביר.
סגנונות של מוזיקה הן כלי תרבותי שמאפשרות לקבוצות בחברה לגבש את זהותם.

א. העתק כל אחד מן השיבושים ותקן אותו.

ב. נסח נימוק משותף לתיקוניך. התבסס על מונחים תחביריים.

ג. לפניך קטע ובו שלוש מילים מודגשות.

אחת התופעות החשובות במוזיקה בישראל היא⁽¹⁾ השפעתן של תוכניות המציאות על החינוך. הן⁽²⁾ החזירו אל הזיכרון הקולקטיבי של הציבור הישראלי שירים נשכחים. יוזמות חדשות להוראת נגינה בבתי ספר הן⁽³⁾ שינוי מרענן שמתרחש בזכות תוכניות המציאות האלה.
— מן המילים המודגשות, הקף את המילה היוצאת דופן מבחינת תפקידה התחבירי.
— מהו תפקידה התחבירי של המילה היוצאת דופן? _____
— מהו התפקיד התחבירי המשותף לשתי המילים האחרות? _____

ד. לפניך ארבעה משפטים ובהם מודגשת המילה "מוזיקה". בכל אחד מן המשפטים, ציין את התפקיד התחבירי של המילה (בחר את התפקיד התחבירי מן האפשרויות האלה: נושא, נשוא, מושא, תיאור, לוואי).

- (1) המוזיקה שינתה את פניה כי השפיעו עליה מגוון סגנונות. _____
- (2) אחת התופעות החשובות במוזיקה בישראל היא השפעתן של תוכניות מציאות עליה. _____
- (3) זמרי הפופ יוצקים את המוזיקה המסורתית לתבניות מערביות מקובלות. _____
- (4) נושא הטקסט הוא מוזיקה. _____

מערכת הצורות

10. (10 נקודות)

לפניך טבלה ובה פעלים סבילים מודגשים. השלם את הטבלה לפי ההוראות.

הצורה הפעילה (באותו הזמן ובאותו הגוף)	זמן	בניין	שורש	
				המוזיקה הישראלית <u>מְרַכֶּכֶת</u> מסגנונות רבים.
				השיר "הללויה" <u>אָהוּב</u> על אזרחי ישראל.
				בקרב <u>תַּנְשׁ</u> הצעה להקמת תחנת מוזיקה חדשה ברדיו.
				השיר העברי <u>תַּרְנֵם</u> לחמש שפות.

11. (10 נקודות)

א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- הִקִּיפוּ את הבמה בחבלים!
- באופן מפתיע שופטי תוכנית המציאות הִדְיָחוּ את חביב הקהל.
- המתמודד נִצֵּל מהדחה.
- לזוכה בתחרות הצָעָה מלגת לימודים.
- (1) מהו הפועל היוצא דופן מבחינת הגזרה? _____
- (2) מהו הפועל היוצא דופן מבחינת הזמן? _____
- (3) מהו הזמן המשותף לשאר הפעלים? _____

ב. לפניך שני משפטים.

(1) המופע המוזיקלי נפתח⁽¹⁾ במחרוזת שירים עבריים.

(2) הסדרן הודיע: לא נפתח⁽²⁾ את המופע עד שתכבו את כל המכשירים הניידים.

בטבלה שלפניך נתח את שני הפעלים.

הפועל	שורש	בניין	זמן	גוף
נפתח ⁽¹⁾				
נפתח ⁽²⁾				

ג. הקף את הצורה הנכונה בכל אחד מן המשפטים.

(1) דני: "אני לא מכיר/מכיר את הזמר הזה".

(2) רוני: "הכנס/כנס לאתר יוטיוב, ושם תוכל להאזין לזמר".

ד. לפניך זוגות של שמות פעולה.

(1) הקף את הזוגות שבהם שמות הפעולה הם מאותו הבניין.

הסתכלות — השקדות

קבלה — הצגה

הבט — השגה

יצירה — הצלחה

גבוש — פרנסה

שקפה — נשיקה

(2) ציין ליד כל זוג שהקפת את הבניין המשותף.

12. (10 נקודות)

א. לפניך שמות עצם מתחום המוזיקה. מיין אותם בטבלה שלפניך, על פי דרך התצורה שלהם.

שירון, כנר, פיוט, קלידן, פזמונאי, צליל, חמסיר, תזמרת, רמקול, מחזמר

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי	הלחם בסיסים

ב. לפניך קבוצת שמות.

משאית, חללית, פחית, מכונית

— הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.

— מהי משמעות הצורן הסופי של השם היוצא דופן? _____

— מהי משמעות הצורן הסופי של שאר השמות בקבוצה? _____

ג. לפניך קבוצת שמות.

ספר, זמר, ציר, קטר

— הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות המשקל.

— מהי משמעות המשקל של שאר השמות בקבוצה? _____

נספח 1 – מאמרים

מאמר 1

המוזיקה הישראלית: מבט אופטימי

מיכאל וולפה

בקיץ של שנת תשע"ג (2013) הופיעו באמפיטיאטרון של קיסריה שלמה ארצי, אייל גולן, להקת משינה ואומנים אחרים. באותה שנה נערכו הופעות ממגוון הסגנונות של המוזיקה הישראלית גם בבריכת הסולטן בירושלים ובערים רבות אחרות. בכל אחת מן ההופעות האלה המתחמים היו מלאים עד אפס מקום. מלבד זאת, בקיץ זה זכה עולם הפיוט לעדנה רבה במגוון מופעים של התזמורת האנדלוסית⁽¹⁾ אשדוד והתזמורת האנדלוסית אשקלון. בעיניי אלה דוגמאות מובהקות לעשייה הקדחתנית ולחיוניות הרבה בתחום המוזיקה בישראל של תחילת המאה ה-21.

לאחר כמאה שנות עשייה אפשר להבחין כיום בכמה סוגות⁽²⁾ עיקריות במוזיקה הישראלית. בראש ובראשונה — הזמר העברי. סוגה זו התרחבה במהלך השנים וכיום נכללים בה גם הרוק והזמר המזרחי, שמכונה היום "פופ מזרחי".

בד בבד עם הזמר העברי, התפתחו בתרבות הישראלית החדשה סוגות נוספות בתחום המוזיקה. הזמר העברי השפיע מאוד על הפופ הישראלי, על הג'אז ועל מוזיקת הרוק. אך בצד ההתפתחות הבלתי פוסקת יש גם הסתכלות לאחור — חידוש של שירים שחוברו בדורות קודמים. גרסאות חדשות ונועזות לשירים אלה, הופעות של יוצרים ותיקים והוצאת אלבומים חדשים — כל אלה יחד מציגים תמונה מורכבת של המוזיקה בישראל. שירת הפיוטים פופולרית מאוד בשנים האחרונות, והיא מחדשת את תרבות השירה והנגינה של מגוון עדות יהודיות, ומביאה לקדמת הבמה טקסטים מן המקרא ומן התפילות. גם המוזיקה הערבית זוכה לעדנה, הן במגזר הערבי הן במגזר היהודי.

תחילת דרכו של הפופ המזרחי הייתה בשנות השבעים. המוזיקה הזו, שבתחילת דרכה הייתה מוזיקה של בני עדות המזרח, שינתה את פניה והחלה להיות מושפעת ממגוון סגנונות: הן ממוזיקה יוונית וטורקית, הן ממוזיקת הפופ האיטלקית והספרדית. הזמרים שחוו בעבר קיפוח מצאו את עצמם במרכז הקונצרט הישראלי. אייל גולן, שרית חדד ואחרים הם להערכת זמרים שמוכרים וידועים כיום לכל תושבי ישראל. "המוזיקה המזרחית" נהפכה לפופ המזרחי. לדעתי מוזיקה זו היא הפופ הישראלי האמיתי, משום שהיא משלבת את כל הניגודים המוזיקליים — שוליים ומרכז, מזרח ומערב.

המוזיקה הישראלית מצויה היום בתהליך מואץ של מיזוג בין סגנונות. כור ההיתוך⁽³⁾ — החלום של האבות המייסדים — קורם עור וגידים. המוזיקאים הישראלים מביאים עימם, כל אחד בדרכו, פתיחות בסגנון המוזיקלי וסקרנות עצומה לשילובים, כמו למשל הוספת אלתורי ג'אז למוזיקה שנכתבה מראש. עוד מגמה שמאפיינת את יוצרי המוזיקה בארץ היא ההתגייסות לרעיונות רוחניים ופוליטיים. המוזיקאי הישראלי מרגיש צורך להידרש למציאות. יצירות על החלום הציוני, תפילות לשלום, הלחנת טקסטים המשקפים את דעתו של היוצר — כל אלה הן רק דוגמאות ספורות להתגייסות המאפיינת אותו.

35 אחת התופעות המאפיינות את המוזיקה בישראל בשנים האחרונות היא השפעתן של תוכניות המציאות המוזיקליות (ריאליטי), כגון "דה-וויס", על החינוך והתרבות בישראל. על אף הביקורת הרבה שנמתחה על תוכניות אלה, אי-אפשר להתכחש להיבטים החיוביים שלהן: באמצעות תוכניות אלה זמרים וזמרות אלמוניים התפרסמו ונהפכו לזמרים מצליחים. הן החזירו אל הזיכרון הקולקטיבי שירים נשכחים, כמו 40 שירים פרי עטם של סשה ארגוב, נעמי שמר ועוד. בזכות תוכניות אלה עלתה המודעות של מערכת החינוך לחשיבותם של הזמר העברי ושל הרוק הישראלי. שיעורים במוזיקה, הקמת מקהלות ילדים והרחבתן של מגמות למוזיקה בבתי ספר תיכוניים הן תמורות מפתיעות, שקורות ללא ספק בזכות תוכניות המציאות האלה.

אירועים חדשים ומגוונים מתווספים בקצב מהיר לעולם המוזיקה ויוצרים תמונה מגוונת וסוערת, 45 שמשתנה כל העת. מגוון הסגנונות והחידושים במוזיקה הולכים ומתרבים והם מצטרפים לפסיפס האדיר של המוזיקה בישראל.

- (1) תזמורת אנדלוסית – תזמורת המתמקדת במוזיקה שמקורה בספרד המוסלמית בימי הביניים והשתמרה בקרב יהודי צפון אפריקה.
 - (2) סוגה – בלועזית ז'נר – סוג או סגנון בעל אפיונים משלו באומנות, בספרות, במוזיקה ובקולנוע.
 - (3) כור היתוך – כינוי למצב שבו מתמזגות עדות ותרבויות שונות.
- מעובד על פי וולפה, מ' (2014). "המוזיקה הישראלית: מבט אופטימי". עיונים בתקומת ישראל, כרך שמיני: מוזיקה בישראל. עמ' 1006–1022.

מאמר 2

כי אמיתית היא

מוטי רגב

משנות השבעים של המאה שעברה מתנהל בציבור הישראלי ויכוח על אודות הערך התרבותי והאומנותי של "מוזיקה מזרחית" או "מוזיקה ים תיכונית". הימשכותו של הוויכוח מעידה שמוזיקה פופולרית היא ביטוי תרבותי חשוב בזהות הקולקטיבית של הציבור בישראל בעידן הנוכחי של תחילת המאה ה-21.

- 5 |חשיבותה התרבותית של המוזיקה הפופולרית באה לידי ביטוי בשני היבטים: ראשית, במספר ההשמעות ובהיקף המכירות, ושנית, בהשפעה על החברה: כשישים שנה ויותר, סגנונות של מוזיקה פופולרית הם כלי תרבותי שקבוצות וקהילות שונות זו מזו מגבשות באמצעותן את זהותן.
- 10 |שירי ארץ-ישראל משקפים את הישראליות במונחים של בדלנות תרבותית מקומית |ביחס לסביבתה. סגנון מוזיקלי זה הניב מגוון שירים שהיו בעבור הציבור הישראלי ביטוי מובהק של תרבות עברית ייחודית, של שייכות לארץ, לנופיה ולהיסטוריה היהודית שלה.

הפופ־רוק הישראלי הוא תגובת נגד למשא האידאולוגי והלאומי של שירי ארץ־ישראל. סגנון זה מבטא את הרצון של יוצריו ושל מאזיניו במוזיקה פופולרית ישראלית חדשנית בהתאם לסגנון הפופ־רוק בעולם, המתחדש תדיר. להקת משינה ויוצרים כמו אהוד בנאי, ברי סחרוף ורבים אחרים פעלו במהלך השנים לחדש ולגוון את הפופ־רוק הישראלי ולעשות אותו לתרבות המוזיקלית הדומיננטית בארץ. הפופ־רוק היה ועודנו כלי מוזיקלי המביא לידי ביטוי את השתלבות הישראליות בתרבות הגלובלית בת זמננו.

מאז התגבשה המוזיקה המזרחית במהלך שנות השבעים, היא מביאה לידי ביטוי את העמדה שתכניה של התרבות הישראלית צריכים להיות נטועים במרחב התרבותי־גאוגרפי שלה — אגן הים התיכון. סוגה מוזיקלית זו ממזגת בין פופ ורוק עכשוויים ובין מוזיקה ממקורות ערביים מגוונים וממקורות יווניים וטורקיים, ויש בה זיקה למסורות יהודיות מארצות האסלאם. המוזיקה המזרחית הנכיתה במרחב הצלילי של המוזיקה הישראלית שפה מוזיקלית שיש בה גוונים ערביים וים תיכוניים מובהקים. המוזיקה המזרחית הלחלה במשך השנים אל כלל הישראלים והשפיעה על הטעם המוזיקלי שלהם.

יוצרי המוזיקה המזרחית טענו באדיקות כי המוזיקה שלהם ישראלית, וכי הם שואפים שיכירו בה ויראו בה מוזיקה ישראלית לגיטימית. כיום האומנים והיוצרים של המוזיקה המזרחית הם בקדמת הבמה של המוזיקה הפופולרית בישראל, הרוק והפופ מושפעים מצלילי המוזיקה המזרחית, והאומנים המזרחים הקלאסיים, כגון אביהו מדינה וזוהר ארגוב, זוכים להכרה. המוזיקה המזרחית השיגה את המטרה שהציבה לעצמה במשך עשרות שנים — להיות חלק מן המוזיקה הפופולרית בישראל ולהשפיע עליה.

בד בבד, בשני העשורים האחרונים, יש מגמה נוספת במוזיקה הישראלית. הסגנון של המוזיקה הפופולרית בישראל מתפצל לתת־סגנונות, ונזנח הרעיון של תרבות מוזיקלית מאחדת, שמוזיקאים שאפו אליה בעבר. המוזיקה המזרחית למשל מורכבת כיום משפע סגנונות; מוזיקת הפופ והרוק בישראל מורכבת משלל תת־סגנונות כמו רוק אתני, דאנס אלקטרוני ועוד. מלבד הפיצול והגיוון התרבותי במוזיקה הפופולרית, הולכת ומתגברת גם הנטייה של המוזיקה בישראל להיות מושפעת מסגנונות מוזיקליים בין־לאומיים. שני היבטים אלה משקפים את המגמה התרבותית העיקרית בישראל כיום.

מעובד על פי רגב, מ' (2014). "כי אמיתית היא". ידיאופ 2, האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 38–41.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon